

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWIPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

2. Czas powstania

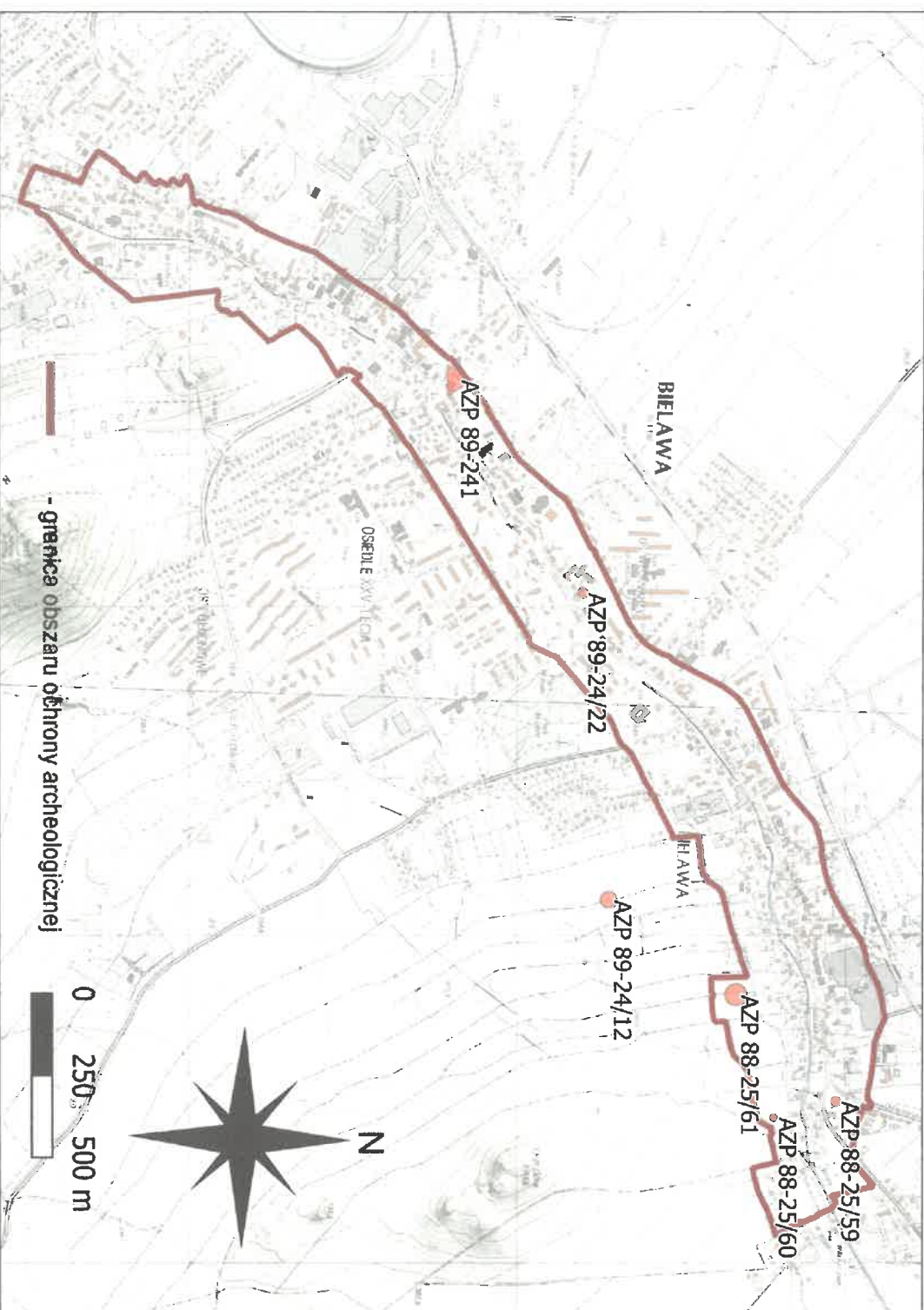
Obszar obserwacji archeologicznej dla nowożytnego siedliska
wsi o genezie średniowiecznej

2 połowa XIII-początek XIV w.

3. Miejscowość

BIELAWA

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesyj).

pierwotny obszar wsi
lokacyjnej lokowanej wzdłuż
rz. Bielawicy

5. Przynależność administracyjna

województwo DOLNOŚLĄSKIE

powiat DZIERŻONIOWSKI

Gmina BIELAWA

6. Współrzędne geograficzne

N: 50°41'16.57" E: 16°37'14.25"

7. Użytkowanie obecne.

mieszkalne
usługowe
przemysłowe

8. Stan zachowania.

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie.

Nazwy: Bela inferior, Bela superior, von Bela, in Biela, de Bela, in Biela, Nedir Bele, Langebil, Langenbiela, Biela, Langen-Biela, Bielawa, Bielawa
Historia: Założenie w XIII wieku wsi łańcuchowej dla kolonistów z Frankonii, Turynii i Szwabii, zapewne na miejscu wcześniejszego osadnictwa słowiańskiego. Pierwsza udokumentowana wzmianka o Bielawie pochodzi z roku 1288. Rozwój Bielały był ściśle związany z tkactwem. Początki tego przemysłu w Bielawie sięgają XVIII w., kiedy to powstały pierwsze manufaktury. Wydarzeniem mającym ogromne znaczenie historyczne był bunt tkaczy w roku 1844 oraz jego krwawe stłumienie. Rozbudowa w XIX wieku fabryk i budownictwa towarzyszącego spowodowała znaczny przyrost liczby ludności. W efekcie w 1924r. nadane zostały Bielawie prawa miejskie. Pierwszy kościół wzmiankowany w 1311 r., obecny neogotycki, projektu Alexisa Langerera wzniesiony w latach 1868-1876. W miejscowości dwóch, wzmiankowany w 1598 r., odbudowany po pożarze w 1739, ponownie remontowany w 1878, modernizowany na pocz. XX w., miasto wykupiło zamek od jego ostatniego właściciela, Adolfa von Seidlitz w 1930 r. W okolicy istniał m.in. wodny młyn zbożowy (Młyn Zankowy), do dzisiaj pozostał jedynie kanał młynówki. Większość zabudowy pochodzi z XIX i pocz. XX wieku, są to liczne obiekty użyteczności publicznej, szpitale, szkoły, w tym szkoła włókiennicza o otwartcu której zdecydowało pruskie ministerstwo handlu, dzięki staraniom naczelnika wsi Bielawa Carla Hübnera. W 1889 r. budowa stacji kolejowej, na powstającej linii kolejowej Dzieżonów – Bielawa, w latach 1927-1928 budowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. W okolicy datowane na neolit EB. W NE części strefy dwa stanowiska datowane na neolit AZP 88-25/59-60 (zabytki krzemienne). Na obszarze wsi znaleziono również toporek kamienny (st. archiwalne). Strefą objęto st. 88-25/61 osada średniowieczna (22 frag. ceramiki)

Istniejące zagrożenia: inwestycje wymagające prac ziemnych.

Postulaty konserwatorskie:

Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę zamierzenia inwestycyjne należy uzgodnić z WKZ. Podczas prac ziemnych obowiązuje wymóg przeprowadzenia badań archeologicznych po uzyskaniu decyzji WKZ.

Źródła:

- Słownik geografii turystycznej Sudetów, t. 20, Masyw Śnieży, Równina Świdnicka, Kotlina Dzieżonowska, M. Staff [red.], Wrocław 2005, wydawnictwo I-Bis,
- Zabytki sztuki w Polsce Śląsk, KOBIDZ 2006 r.
- Archeologiczne Zdjęcie Polski, karty KEZA, gm. Bielawa, DWUOZ del. w Wałbrzychu.
- Meißischblatt 1:25000, arkusz 5365 (3134) Langenbiela, 1896 r.
- Meißischblatt 1:25000, arkusz 5365 (3134) Langenbiela, 1940 r.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

listopad 2020r.

Iwona Solisz

Damian Chamski

Maciej Krzywka

